

TASAVVUFUN ANA KONULARI (9)

(...dünden devam)

İbnu'l-Arabî, bu noktaya geldikten sonra Tanrı ile kulu bir görmektedir: *"Attığın zaman sen atmadın, fakat Allah attı"*

(Enfal: 17)

âyetinde:

"Kulum, faili olmadığın şeyi yap. Yaptığın işin faili benim. Ben de ancak seninle yaparım. Çünkü onu kendi kendime yapamam, onu yapmak için sen lâzımsın. Senin yapman için de ben lâzımım."

Böylece işler bana ve O'na bağlı oldu... Ben de hayret ettim, hayret de şaştı. Hayret içinde hayret oldu"(İbnu'l-Arabî, Kitabu'l-Celâle, varak 61b-63a) diyen İbnu'l-Arabî şöyle devam ediyor: "Nice zamanlar olmuş ki şöyle demişimdir:

Er-Rabbu hakkun ve'l-'abdu hakku Yâ leyte şa'rî meni'l-mukellef

İn kulte abdun fezâke nefyun, Ev kulte Rabbun femâ yukellef?

: Rab Haktır, kul Haktır, ah bilseydim, mükellef kimdir? Kuldur dersin o yoktur, Rabdır dersin o nasıl mükellef olur?" Nice zaman da şöyle demişimdir:

"Kendisinin yaptığı bir şeyi bana teklif etmesine hayret ettim. Yaptığım her işi O'nun yaptığını görüyorum. (Ben bir şey yapmıyorum, yapan hep O'dur). Âh bilseydim mükellef (sorumlu) kim oluyor? Her yerde ancak Allah var, O'ndan başkası yok."

"Böyle söylemekle beraber bana yine 'yap!' denildi." (Kitabu'l-Celâle, varak 61b-63a).

İbnu'l-Arabî'nin vahdet-i vücud görüşü, kendisini dinlerin birliği görüşüne götürmüştür. Ona göre bütün dinler birdir. Semavî, gayr-i semavî dinler arasında bir fark yoktur. Bütün yaratıklar, Allah'ın bir görüntüsü olduğuna göre bütün tapılanlarda tecellî eden Allah'tır. İnsanlar çeşitli suretlerde görünen bir tek Tanrı'ya ibadet etmektedirler. Rabba ibadetten gaye, kulun O'nunla birleşmesidir. İbadette batıl olan taraf, Tanrı'yı yalnız bir surete hasredip diğerlerinde

görmemektir. Yalnız bir surete Tanrı demektir. İbnu'l-Arabî: *"Doğu ve batı Allah'ındır. Nereye dönerseniz Allah'ın zâtı oradadır"* (Bakara: 115)

âyetinin anlatımıyla Allah'ın her şeyde tecellî ettiğini ileri sürüyor ve dolayısıyla her şeyde bir parça Tanrılık görüyor. Bundan ötürü de bütün inançların doğru olacağı kanısına varıyor: "Sakın bir düşünceye bağlanıp kalmayasın, o zaman çok şey kaybedersin. Sen bütün inançların heyûlâsı (bileşkesi) ol. Zira Allah, yalnız bir inancın çevreleyeceği bir varlık olmaktan daha geniş ve daha büyüktür. Çünkü O,

Nereye dönerseniz Allah'ın vechi oradadır"

(Bakara: 115)

diyor. Bir şeyin vechi, hakikatidir.